

Aktiverande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
Kommunstyrelsen

Datum:
2024-02-07

Diarienummer:
KSN-2023-02884

Handlingsplan för Gränby, Kvarngärdet och Löten 2024 -2030

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Livsvillkoren i Uppsala kommun skiljer sig mellan stadsdelar och områden. För att angripa frågan om jämlika livsvillkor för människor i olika bostadsområden behövs ett strukturellt angreppssätt över hela kommunens geografi för att minska och motverka segregation. Arbete genom områdesutveckling i ett visst område eller stadsdel är ett sätt att minska de negativa effekterna av segregationen och skapa förutsättningar för mer jämlika livsvillkor.

Kommunkoncernen behöver hantera flera utmaningar parallellt. På strukturell nivå handlar det om hur människor med olika inkomster och bakgrund bor i olika områden, hur staden hänger samman och hur resurser och verksamheter når ut i olika områden. I de områden där många hushåll har en svag socioekonomi behöver kommunen särskilt bidra till att stärka livsvillkor, inte minst för att skapa goda uppväxtvillkor för barn och unga. Detta görs till största del genom nämnder och bolags grunduppdrag, såsom exempelvis strukturbidrag inom skolan, men behöver även samordnas mellan olika kommunala verksamheter för att identifiera och tillvarata synergier och ökad effektivitet. Social oro, otrygghet, brott och andra händelser behöver hanteras genom det brottsförebyggande arbetet och EST (effektiv samordning för trygghet), där såväl snabba insatser som orsaker till problem analyseras och hanteras.

Gränby, Kvarngärdet och Löten identifieras i den sociala kompassen som områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. Arbetslösheten och andelen med ekonomiskt bistånd är högre, förvärsinkomsten är lägre och många barn lever i ekonomiskt utsatta hushåll. Flyttmönstret i området de senaste 10 åren visar att av de med högre inkomst har fler flyttat ut än flyttat in. Av de med lägre inkomster är det fler som har flyttat in än som flyttat ut. Det gör att de socioekonomiska förutsättningarna i området successivt försämras och att områdets relativa position inte förändras. Oron att utsättas för brott är högre jämfört med övriga bostadsområden i Uppsala och valdeltagandet är lägre än Uppsala som helhet.

Måluppfyllelsen i grundskolan visar att områdets elever delvis har lägre studieresultat än snittet för kommunen som helhet. Deltagande i föreningslivet är lägre än i Uppsala som genomsnitt, främst bland flickor. Framtidstron och den självskattade hälsan bland unga varierar inom området men viljan att påverka i frågor som rör kommunen är stor, särskilt för flickor.

Sammantaget visar statistiken att det finns tydliga utmaningar i området och därmed behov av ett fokuserat områdesarbete för att hålla samman insatser för en positiv utveckling.

Denna handlingsplan för Gränby, Kvarngärdet och Löten 2024-2030 tar sin utgångspunkt i erfarenheter och lärdomar från den tidigare handlingsplanens genomförande, från nulägesanalysarbete och problembild samt kunskap från lokala aktörer från olika sektorer.

Arbetet med områdesutveckling i Gränby, Kvarngärdet och Löten har under åren 2020-2023 pågått och samordnats genom Handlingsplan för tryggare Gränby och Kvarngärdet (KSN-2020-00683). Handlingsplanen har haft ett tydligt fokus på trygghet och säkerhet och har innefattat fem fokusområden där ett effektmål kopplats till varje fokusområde. Förutom flera fysiska uppgrustningar och investeringar i mötesplatser och nya verksamheter har arbetet byggt upp strukturer för samverkan.

Även om förflyttningar gjorts inom en rad områden finns det behov av fortsatt krafttag. Arbetet behöver breddas till att också innefatta bredare sociala hållbarhetsfrågor där även kompensatoriska och främjande insatser inkluderas i syfte att främja jämlika livsvillkor. Kommunen behöver fortsätta arbeta tillsammans med flera parter och mot en längre tidshorisont som sträcker sig till 2030.

Den geografiska avgränsningen för handlingsplanen är stadsdelarna Gränby, Kvarngärdet och Löten.

Syfte

Handlingsplan för Gränby Kvarngärdet och Löten syftar till att genom samordnade insatser stärka utvecklingen mot jämlika livsvillkor. Ett samlat arbete har gjorts, men de socioekonomiska utmaningarna och deras följd effekter kvarstår och ett fortsatt samordnat arbete behövs.

Handlingsplanen skapar förutsättningar för att bedriva ett systematiskt och långsiktigt arbete där inriktningar och temaområden tydliggör ambitionsnivå för nämnder och bolag.

Handlingsplanen utgör även en grund för långsiktig och bred samverkan mellan kommunen och verksamma aktörer i området såsom näringsliv och civilsamhälle. Att gemensamt identifiera problem och behov inom handlingsplanen ökar förmågan till insatser som ger bättre effekter, kan anpassas efter ändrade förutsättningar och som kan genomföras av en bred aktörsgrupp.

Omfattning

Handlingsplan för Gränby, Kvarngärdet och Löten omfattar åren 2024-2030 och gäller för Uppsala kommuns nämnder och bolagsstyrelser. I arbetet fortsätter kommunen utveckla samverkan med aktörer inom olika sektorer.

Handlingsplanen innehåller inriktningar och fem temaområden för utvecklingen mot 2030. Aktiviteter identifieras och genomförs löpande och förändras utifrån behov, utmaningar och prioriteringar. Att identifiera och lyfta upp insatser och åtgärder i behov av politiska beslut är en del av arbetet och görs löpande. De åtgärder och insatser som kommunen vidtar i området ska samordnas så att eventuella målkonflikter identifieras i tidiga skeden.

Ansvar, genomförande och spridning

Arbetet med handlingsplan för Gränby, Kvarngärdet och Löten leds och samordnas av kommunstyrelsen som ansvarar för att implementera, sprida och följa upp handlingsplanen i sin helhet.

Nämnder och bolagsstyrelser deltar i arbetet utifrån sina ansvarsområden. Det sker dels genom att ingå i nätverk och samordningsgrupper där behov, förutsättningar och synergier analyseras. Det sker också genom att nämnder och bolagsstyrelser fattar

beslut om och genomför aktiviteter och insatser utifrån sina ansvarsområden för att bidra till handlingsplanens inriktning och temaområden.

Handlingsplan för Gränby, Kvarngärdet och Löten

Inriktningar för 2030

- Boende i Gränby, Kvarngärdet och Löten trivs i sitt närområde och upplever det som tryggt. Människor vill och kan bo kvar.
- Barn och unga har goda uppväxtvillkor och hög framtidstro.
- Livsvillkoren för boende i området är goda. Människor upplever välbefinnande och fler har förutsättningar för egenförsörjning samt en aktiv och meningsfull fritid.
- Området har ett starkt civillsamhälle där människor är delaktiga och känner gemenskap.

En analys av områdets förutsättningar visar många värden som finns i området, men visar också på ett sämre utgångsläge vad gäller socioekonomi, upplevd trygghet och delaktighet. Samtidigt är Gränby, Kvarngärdet och Löten heterogena områden, där livsvillkoren skiljer sig inom och mellan områdena. Inriktningarna träffar därför olika geografiska delområden olika tydligt.

Kommunen behöver genom ett samlat områdesarbete verka för jämlika livsvillkor och all utveckling inom kommunen ska ske med särskild hänsyn till människor och områden som har sämst socioekonomiska förutsättningar.

Den gemensamma inriktningen för handlingsplanen rör sig kring att de som bor i området ska kunna och vilja bo kvar, trivas och känna sig trygga i sitt bostadsområde. Handlingsplanen ska verka för att stärka människors livsvillkor i form av utbildning, arbete, fritid, hälsa och delaktighet.

För att handlingsplanen ska kunna förverkligas behövs nära samarbete med boende, föreningar, näringsliv, områdets fastighetsägare och andra myndigheter som verkar i området.

Handlingsplanens inriktningar omsätts i mätbara mål för att synliggöra den förflyttning som eftersträvas, och indikatorer tas fram för att på olika sätt mäta framdrift. Ett exempel på mål är att skolresultaten för området ska nå snittet för kommunen som helhet.

Förutom de övergripande inriktningarna har fem temaområden identifierats. Temaområdena tydliggör viktiga fokus och är samverkansplattformar där gemensam uppföljning, analys och kunskap byggs upp.

Tema: Goda livsmiljöer

Gränby, Kvarngärdet och Löten har ett relativt centralt läge i staden med goda kommunikationer. Som helhet innehåller området olika upplåtelseformer och bostadsstorlekar. Bostadsbeståndet är dock i stora delar uppdelat inom området där det finns fysiska och mentala barriärer. Nyproduktion av bostäder har tillkommit de

senaste åren och omfattande renoveringar av hyresbeståndets bostäder har genomförts.

Gränby centrum och handelsplats, Kvarntorget, Liljefors torg och Heidenstams torg är platser med offentlig och kommersiell service i olika skala. Handelsplatsen och Gränby sportfält har ett regionalt upptagningsområde där bland annat ny simhall och handel ska tillkomma och omfattande utveckling kommer att ske. Idag används sportfältet och de verksamheter som finns där i liten utsträckning av personer i närområdet.

Det finns flera centrala noder och mötesplatser i den fysiska miljön, såväl inomhusmiljöer som utomhusmiljöer. Aktivering av de ytor som finns behöver förbättras och göras tillgängliga för de boende i området, så att aktiviteter, spontan idrott, utökade rörelsemönster och gemenskap främjas. Det finns exempelvis ett flertal parker i området. Gränbyparken som stort och centralt rekreationsområde är en uppskattad plats av närboende, särskilt efter ombyggnation och investeringar i dess olika delar. Parkens nya mötesplatser har stor potential att bli en arena för aktivitet, evenemang och möten mellan generationer och bostadsområden.

Ett övergripande mål är att barn och unga, såväl som vuxna och äldre, ska trivas och vilja bo kvar i området.

Kommunen ska:

- verka för en blandning av bostadstyper, upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar och prisnivåer i området
- arbeta för ökad aktivering av såväl inomhusmiljöer som utomhusmiljöer i syfte att tillgängliggöra fler mötesplatser för de boende i området
- utveckla samverkan med fastighetsägare och näringsliv samt involvera bostadsrättsföreningar och civilsamhället för goda livsmiljöer.

Tema: Barn och ungas uppväxtvillkor

Barn och ungas uppväxtvillkor påverkar deras välmående här och nu, men också deras sociala och hälsomässiga utveckling samt ekonomiska trygghet som vuxna. I Gränby, Kvarngärdet och Löten är andelen barn som är ekonomiskt utsatta högre än Uppsala som helhet, framför allt i Gränby. En jämförelse med kommunens övergripande resultat visar att färre elever framför allt på Gränbyskolan och von Bahrs skola klarar kunskapskraven. Färre barn deltar i någon förening, klubb, sällskap eller organisation och en betydligt lägre andel barn, särskilt flickor, deltar i strukturerade fritidsaktiviteter som erhåller statligt lokalt aktivitetsstöd. Dock finns flera satsningar på breddat deltagande genom öppna verksamheter. Framtidstro och den självskattade hälsan bland unga varierar inom området men vilja att påverka och vara delaktig är stor.

Skolorna, allaktivitetshus och fritidsgården är några av de centrala kommunala verksamheterna i området. Föreningslivet har en viktig roll för fysisk och mental hälsa. Målsättningen är att fler barn lyckas i skolan, har en aktiv och meningsfull fritid samt känner stor framtidstro.

Kommunen behöver dels stärka skyddsfaktorer hos barn och unga i syfte att främja trygga, jämlika och goda uppväxtvillkor, och dels verka för att minska riskfaktorer för utanförskap, ohälsa och kriminalitet.

Kommunen ska:

- beakta familjeperspektivet och familjer ska ges tidigt och sammanhållet stöd, så som föräldrastöd och delaktighet i barnens lärande och fritid
- öka måluppfyllelsen i skolan
- stärka barn och ungas inflytande och delaktighet och uppmuntra ungas drivkrafter och idéer
- skapa förutsättningar för fler barn och unga att delta i fritidsaktiviteter och att fler deltar i föreningar
- arbeta med insatser genom ett främjande arbete för aktiv och meningsfull fritid.

Tema: Trygghet och brottsförebyggande

Otrygghet i den offentliga miljön kan medföra att människor aktivt undviker vissa områden eller platser. Det riskerar leda till att såväl barn och unga, som vuxna och äldre, begränsas i sina liv och det är viktigt att förhindra och försvåra att brott begås. I Gränby, Kvarngärdet och Löten är den upplevda tryggheten lägre jämfört med övriga bostadsområden i Uppsala. I området har strukturer för det trygghetskapande arbetet etablerats med tydliga förbättringar i den fysiska miljön, men fortsatt arbete krävs för ökad trygghet.

Brottsförebyggande och riktade insatser för barn och unga i riskzon för kriminalitet och normbrytande beteende är viktiga för att på sikt minska risken för nyrekrytering. Relevant i trygghetsarbetet är även fortsatt fokus på att stärka olika skyddsfaktorer hos barn och unga, såsom aktiv och meningsfull fritid samt föräldrastöd. Inte minst också vad avser det pågående trygghetskapande och brottsförebyggande arbetet som pågår i skolorna.

Målet är att få personer utsatta för brott eller ser brott begås i området. Arbetet ska förebygga alla typer av våldsbrott, både med fokus på brottsaktiva individer och de som är brottsutsatta.

Kommunen ska:

- arbeta med brottsförebyggande och riktade insatser för barn och unga i riskzon för kriminalitet och normbrytande beteende för att på sikt minska risken för nyrekrytering
- arbeta brottsförebyggande och trygghetskapande i skolorna i området
- samordna boende och lokala aktörer för att främja trygghet, trivsel, attraktivitet och platsaktivering i området
- utveckla lägesbilsarbete för att fortsätta identifiera otrygga och brottsutsatta platser, samt för att sätta in adekvata åtgärder som utgår från orsakerna till problemen.

Tema: Jobb och företagande

Att ha ett jobb eller driva ett företag handlar för de allra flesta om ökad egenmakt och självförsörjning. Det handlar även om gemenskap, möjlighet att utvecklas och känna delaktighet i samhället. I Gränby, Kvarngärdet och Löten är andelen förvärvsarbetande lägre än i Uppsala som helhet, fler är öppet arbetslösa, fler har ekonomiskt bistånd och de boende har en lägre förvärvsinkomst än i övriga Uppsala. Det i sin tur kan leda till ohälsa, minskad känsla av samhörighet och ekonomisk utsatthet.

Det finns ett varierat näringsliv i Gränby, Kvarngärdet och Löten med många mindre företag och nystartade företag. De största branscherna är handel, vård och omsorg samt restaurangverksamhet, men området har också en ökning av företag inom andra sektorer. Det finns utmaningar när det gäller företagens överlevnad, men det finns också potential för tillväxt och utveckling inom området.

Utbildnings- och jobbcenter är en nod i området, med uppdrag att stödja människor till långsiktig egen försörjning. Visionen är att barn ska se vuxna gå till jobbet.

Kommunen ska:

- verka för att fler boende i området kommer i egenförsörjning och därmed minska andelen i ekonomiskt bistånd
- ge stöd och vägleda till de möjligheter som finns att utbilda sig, arbeta och driva företag
- stärka och utveckla områdets företagsamhet och entreprenörskap
- ge fler unga människor en chans att få en positiv första kontakt med arbetslivet, till exempel genom feriearbete.

Tema: Delaktighet

Delaktighet handlar om att en person aktivt kan medverka i och vara en del av samhället. Tilliten människor emellan och till samhällets institutioner är viktig, men sjunker generellt i samhället. Socioekonomiska förhållanden, brottslighet och otrygghet har en stark koppling till faktorer som lokalsamhällestillit inom bostadsområden och den kollektiva förmågan att agera tillsammans.

Valdeltagandet i Gränby, Kvarngärdet och Löten är lägre än Uppsala som helhet, liksom den sociala sammanhållningen och andelen aktiva i idrottsföreningar. Barn och unga är i lägre grad medlemmar i organisationer, föreningar eller klubbar.

Många boende i Gränby, Kvarngärdet och Löten har dock starka drivkrafter och stort engagemang för området. Barn och unga vill påverka frågor som rör kommunen i högre grad än Uppsala som helhet, och då särskilt flickor. I området finns flera föreningar, samfund och civilsamhällesaktörer. Allaktivitetshuset är en central nod i området, med ett främjande uppdrag att skapa och medskapa en aktiv och meningsfull fritid. Delaktighet skapas även i skolan och i mötet med myndigheter. Att ha jobb är en annan faktor som bygger tillit, delaktighet och gemenskap.

Kommunen ska:

- värna delaktighet i sina verksamheter i området i syfte att öka tilliten till samhället och dess institutioner
- ge goda förutsättningar för en aktiv fritid som utgår från barns, ungas, vuxnas och äldres behov
- verka för ett starkt civilsamhälle med ökat föreningsdeltagande hos de som bor i området
- ta tillvara de drivkrafter och initiativ som finns hos de som bor och verkar i området och hitta former för att göra dem delaktiga i sin egen stadsdels utveckling

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för handlingsplanen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av handlingsplanen. Genom ordinarie programuppföljning bedöms om den aktuella styrningen är ändamålsenlig. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Handlingsplanen och dess insatser följs upp kontinuerligt, där alla nämnder och bolagsstyrelser bidrar till uppföljningens innehåll. Verksamhetsnära statistik för att följa verksamheternas resultat kommer att tas fram. Även kvalitativa underlag är viktiga och bidrar med ökad förståelse. Utöver effekter av genomförda insatser och aktiviteter kommer analys av områdets socioekonomiska förutsättningar och förflyttningar mot målen att genomföras i likhet med framtagna nulägesanalys.

Några exempel på indikatorer är:

- Elevers måluppfyllelse i skolan
- Andel barn i förskola
- Polisanmälda brott
- Valdeltagande
- Social sammanhållning
- Framtidstro hos barn och unga
- Vilja att påverka frågor i kommunen
- Deltagande i fritidsaktiviteter och föreningsliv
- Oro för att bli utsatt för brott
- Sysselsättningsgrad
- Andel ekonomiskt utsatta invånare (0–19 år)
- Andel invånare med ekonomiskt bistånd